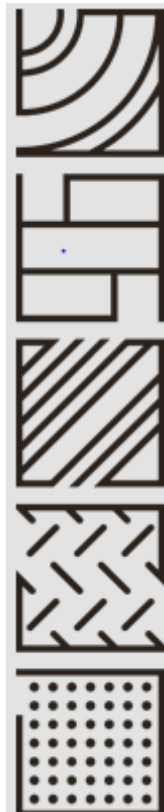

STANDARD KONTRAKTSVILKÅR FOR STATSBYGGS KJØP AV HÅNDVERKERTJENESTER

Innholdsfortegnelse

DEL I.....	5
GENERELLE KONTRAKTSVILKÅR	5
1 Anvendelse.....	5
2 Definisjoner - total kontraktssum.....	5
3 Partenes samarbeid og gjensidige plikter.....	5
3.1 Samarbeidsplikt.....	5
3.2 Møter og befaringer	5
3.3 Taushetsplikt	5
4 Kontrakten.....	5
5 Organisatoriske bestemmelser	6
5.1 Partsrepresentanter og fullmaktsforhold	6
5.2 Varsling.....	6
6 Leverandørens plikter	6
6.1 Materialer	6
6.2 Underleverandører	6
6.2.1 Plikter	6
6.2.2 Sanksjoner.....	7
6.2.3 Identifikasjon	7
6.3 Overdragelse	7
6.4 Organisering.....	7
6.5 Oppdragets utførelse	8
6.6 Regningsarbeider med estimat for oppdraget	8
6.7 Samarbeid med Oppdragsgiver	8
6.8 Samarbeid med andre.....	9
6.9 Lover, forskrifter og offentlige vedtak.....	9
6.10 Krav til lønns- og arbeidsvilkår - sosial dumping.....	9
6.11 Rapporteringsplikt til Sentralskattekontoret for utenlandssaker	10
6.12 Pliktig medlemskap i StartBANK.....	10
6.13 Forsikring	10
6.14 Internkontroll. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.....	10
6.15 HMS-kort	11
6.16 Krav om faglærte håndverkere.....	11
6.17 Innsynsrett.....	11
6.18 Ytre miljø	11
6.18.1 Tropisk tømmer og fredet skog.....	12
6.18.2 Avfallsforskriften og isolerglassruter.....	12
6.18.3 Miljøskadelige stoffer og kjemikalier	12
6.18.4 Avfallshåndtering.....	13
6.18.5 Pliktig medlemskap i returordning for emballasje	14
6.19 Egenrapportering om seriøsitet	14
6.20 Oppdragsgivers rett til å innhente opplysninger	14
7 Oppdragets fremdrift.....	14
7.1 Fremdriftsplan	14
7.2 Ferdigstillelse	14

8	Endringer.....	15
8.1	Oppdragsgivers rett til å pålegge endring ved regulær endringsordre	15
8.2	Irregulær endringsordre.....	15
8.3	Justering av honorar ved endring	15
9	Fristforlengelse og forsering	16
9.1	Fristforlengelse.....	16
9.1.1	Oppdragsgivers forhold.....	16
9.1.2	Forhold utenfor Leverandørens kontroll	16
9.1.3	Fristforlengelsens omfang.....	16
9.1.4	Justering av pris	16
9.1.5	Varsling	16
9.2	Oppdragsgivers rett til å pålegge forsering	16
9.3	Leverandørens rett til å forsere	17
9.4	Oppdragsgivers rett til fristforlengelse	17
10	Mislighold.....	17
10.1	Mangel	17
10.1.1	Retting.....	17
10.1.2	Prisavslag	17
10.1.3	Erstatning	18
10.1.4	Oppdragsgivers reklamasjonsfrist.....	18
10.2	Forsinkelse	18
10.2.1	Dagmulkt og erstatning	18
10.2.2	Oppdragsgivers varslingsplikt.....	19
11	Oppdragsgivers medvirkning.....	19
11.1	Alminnelige krav til medvirkning.....	19
11.2	Opplysningsplikt	19
11.3	Engasjement og utskiftning av sideleverandører	19
11.4	Identifikasjon	19
12	Pris og betaling	19
12.1	Pris	19
12.2	Regulering av prisen	20
12.3	Utgifter og reiser	20
12.4	Fakturering	20
12.5	Utenlandske leverandører, import og merverdiavgift mv	20
12.6	Betaling ved fastpris.....	20
12.7	Betaling etter medgått tid (regningsarbeid)	21
12.8	Betalingsfrist	21
12.9	Oppdragsgivers tilbakeholdsrett	21
12.10	Slutfaktura og sluttoppgjør	21
12.11	Betalingsmislighold	22
13	Avbestilling og oppsigelse.....	22
14	Heving.....	22
15	Misligholdt kontraktsforpliktelse - konsekvens for senere konkurranser.....	23
16	Reklame og media.....	23
16.1	Reklame	23
16.2	Kontakt med media	23
17	Tvister	23
DEL II	.....	24

SPESIELLE KONTRAKTSVILKÅR	24
18 Etisk handel.....	24
18.1 Forbud mot barnarbeid i strid med nasjonal og internasjonal lovgivning (ILOs kjernekonvensjoner 138 og 182).....	24
18.2 Forbud mot tvangsarbeid (ILOs kjernekonvensjoner 29 og 105).....	24
18.3 Forbud mot diskriminering (ILOs kjernekonvensjoner 100 og 111).....	24
18.4 Forbud mot manglende respekt for fagorganisering og kollektive forhandlinger (ILOs kjernekonvensjoner 87 og 98).....	24
18.5 Leverandøren plikter å påse at produksjon av ytelser regulert til denne kontrakten skjer i henhold til produksjonslands nasjonale lovgivning:	25
18.6 Oppfølging	25
19 Krav om utførelse av bestemte kritiske oppgaver.....	25
20 Lærlingeklausul.....	25
20.1 Plikt til bruk av lærling	25
20.2 Sanksjoner.....	26
21 Eiendomsavdelingens generelle og spesielle bestemmelser for miljø	26
22 Ytterligere avvik fra generelle kontraktsvilkår	27

DEL I

GENERELLE KONTRAKTSVILKÅR

1 Anvendelse

Disse standard kontraktsvilkår gjelder mellom Statsbygg (heretter kalt Oppdragsgiver) og den part som påtar seg å utføre håndverkertjenester (heretter kalt Leverandøren) på ting eller fast eiendom.

Eventuelle avvikende kontraktsvilkår er uten virkning for kontrakten med mindre Oppdragsgiver skriftlig har godtatt dem.

2 Definisjoner - total kontraktssum

Med total kontraktssum forstås summen av beløp i hovedbestilling og alle eventuelle tilleggsbestillinger under samme kontrakt, eksklusive merverdiavgift.

3 Partenes samarbeid og gjensidige plikter

3.1 Samarbeidsplikt

Partene skal samarbeide lojalt under gjennomføringen av kontrakten. De skal innen rimelig tid underrette hverandre om forhold som de forstår eller bør forstå vil få betydning for oppdraget.

3.2 Møter og befaringer

Partene skal delta på møter og befaringer som Oppdragsgiver anser nødvendige for å gjennomføre det enkelte oppdrag.

3.3 Taushetsplikt

Partene har taushetsplikt om opplysninger som fremkommer om den annens forretningsmessige eller personlige forhold når det foreligger en berettiget interesse i at opplysningene ikke blir spredt. Dette skal ikke være til hinder for at slike opplysninger gis til andre når dette er nødvendig for gjennomføringen av oppdraget. Det samme gjelder opplysninger som er nødvendige for senere drift og vedlikehold.

4 Kontrakten

Med mindre annet er avtalt, består kontrakten av følgende dokumenter:

- a) Avtaledokumentet, samt eventuelle endringsavtaler
- b) Eventuelt referat fra forhandlingsmøter
- c) Leverandørens tilbud eller ordrebekreftelse
- d) Oppdragsgivers konkurransegrunnlag, tilbudsforespørsel eller bestilling

e) Disse standard kontraktvilkår.

Ved motstrid gjelder dokumentene i nevnte rekkefølge.

5 Organisatoriske bestemmelser

5.1 Partsrepresentanter og fullmaktsforhold

Hver av partene skal utpeke en person (representant) som representerer dem. Navnene på representantene skal inntas i avtaledokumentet. Utskiftning av representanten skal varsles skriftlig.

Partenes representanter har fullmakt til å opptre på partenes vegne i alle spørsmål som angår kontrakten og som er nødvendige for å gjennomføre det enkelte oppdrag uten unødvendige opphold. Leverandøren, eller den som opptrer på dennes vegne, plikter å sette seg inn i de relevante delegasjons- og fullmaktsbestemmelser som gjelder for Oppdragsgivers representant.

Partene kan ikke forplikte hverandre overfor tredjemann uten særskilt fullmakt.

5.2 Varsling

Varsel, krav og andre meldinger som skal gis etter kontrakten, skal sendes til partenes representanter etter punkt 5.1 eller til avtalte adresser for varsling. Varsel skal gis skriftlig med mindre det kan godtgjøres å være gitt på annen måte. Varsel som er innført i referat eller protokoll fra møte mellom partene, regnes som skriftlig varsel.

6 Leverandørens plikter

6.1 Materialer

Med mindre annet er avtalt skal Leverandøren levere materialer som er nødvendig for å gjennomføre det enkelte oppdrag i henhold til kontrakten.

Materialene skal være av vanlig god kvalitet, dersom ikke annet følger av kontrakten.

Se også eventuelt punkt 21 for ytterligere krav til materialer.

6.2 Underleverandører

6.2.1 Plikter

Leverandørens bruk av underleverandører, herunder innleid arbeidskraft, skal skriftlig forhåndsgodkjennes av Oppdragsgiver. Det samme gjelder for utskiftning av underleverandører i kontraktsperioder. Oppdragsgiver har rett til å underkjenne valg av underleverandør dersom saklig grunn foreligger. Oppdragsgivers nektelse av å godkjenne Leverandørens valg av underleverandører, gir ikke Leverandøren rett til godtgjørelse for de merkostnader dette måtte påføre ham.

Leverandøren kan ikke ha flere enn to ledd underleverandører i kjede under seg. Oppdragsgiver kan samtykke til flere ledd dersom det på grunn av uforutsette omstendigheter er nødvendig for å få gjennomført kontrakten.

Leverandørens bruk av enkeltpersonforetak skal godkjennes skriftlig av Oppdragsgiver. Oppdragsgiver kan bare nekte godkjenning der han har saklig grunn. Oppdragsgiver vil som hovedregel kreve at enkeltpersonforetak som skal godkjennes driver reell næringsvirksomhet, fører regnskap og sender inn mva oppgaver 6 ganger per år.

Ved inngåelse av kontrakter om underleveranser, skal Leverandøren i henhold til forskrift om offentlig anskaffelser innhente skatteattest, jf. forskrift om offentlige anskaffelser. Kravet gjelder ved inngåelse av kontrakter som overstiger en verdi på kr 500.000 eks. mva. Leverandøren skal på forespørsel og uten ugrunnet opphold kunne fremlegge ovennevnte dokumentasjon.

Leverandøren skal ikke benytte underleverandører for å utføre arbeid under denne kontrakten som er i en situasjon som nevnt i forskrift om offentlige anskaffelser § 24-4 (3).

Leverandøren skal til enhver tid holde Oppdragsgiver orientert om kontaktopplysninger til underleverandørene sine og hvem som har signaturrett for disse.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

6.2.2 Sanksjoner

Brudd på ovennevnte plikter gir Oppdragsgiver rett til å kreve at forholdet rettes opp, om nødvendig ved skifte av underleverandør, innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra oppdragsgiver. Det samme gjelder dersom opplysningene i skatteattesten viser at underleverandøren ikke har oppfylt sine forpliktelser overfor skattemyndighetene. Omkostningene som følge av hevning av underleverandørens avtale, skal bæres av Leverandøren.

Ved mislighold av ovennevnte plikter, kan Oppdragsgiver nekte den aktuelle underleverandøren og dennes ansatte tilgang til eiendommen eller byggeplassen.

Vesentlig mislighold av ovennevnte plikter kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

6.2.3 Identifikasjon

Leverandøren svarer for sine ansatte, medhjelpere og underleverandør(er) som han benytter for å oppfylle sine forpliktelser etter kontrakten.

6.3 Overdragelse

Leverandøren kan ikke overdra sine forpliktelser etter kontrakten uten at Oppdragsgiver har samtykket skriftlig på forhånd.

6.4 Organisering

Leverandøren skal ha en organisasjon som er tilpasset kontrakten, og ansatte og medhjelpere med nødvendige faglige kvalifikasjoner.

Kvalitetssikring

Leverandøren skal ha og følge et styringssystem som oppfyller kravene i følgende kapitler i

NS-EN-ISO 9001:2015, kapitlene

4.4. Ledelsessystemet for kvalitet og systemets prosesser

5.1. Lederskap og forpliktelse

7 Støtte

9.1. Overvåking, måling, analyse, evaluering

9.2. Interne revisjoner.

Styringssystemet skal også oppfylle kravene i NS-EN-ISO 14001:2015 kapittel 4 Krav til miljøstyringssystem, eller tilsvarende krav i andre relevante miljøstandarder.

Leverandøren skal for det enkelte oppdraget utarbeide en kvalitetsplan, i henhold til instruks fra Oppdragsgiver, som oppfyller kravene i NS-EN-ISO 10005:2005. Hvis ikke annet er avtalt, skal kvalitetsplanen foreligge senest 30 dager etter tildeling av oppdraget.

Leverandøren skal kunne dokumentere at han utfører revisjoner av sitt arbeid opp mot kravene i styringssystemet og kvalitetsplanen. Hvis ikke annet avtales, skal revisjoner skje minimum en gang per år. Oppdragsgiver skal kunne delta på systemrevisjoner.

6.5 Oppdragets utførelse

Leverandøren skal utføre hvert enkelt oppdrag tilknyttet kontrakten rasjonelt og med god faglig standard. Leverandøren skal ivareta Oppdragsgivers interesser og opplyse om vesentlige forhold ved tjenesten og oppdraget som Leverandøren måtte kjenne til og som Oppdragsgiver har grunn til å regne med å få.

Leverandøren skal foreta regelmessig opprydding etter sitt eget arbeid og fjerne alt avfall etter dette på en miljømessig forsvarlig måte. Overholder ikke Leverandøren sine forpliktelser til opprydding, kan Oppdragsgiver etter skriftlig varsel iverksette slik opprydding for Leverandørens regning.

6.6 Regningsarbeider med estimat for oppdraget

Dersom det ved regningsarbeid er avtalt et estimat for det enkelte oppdrag, enten i form av antall timer eller pris, skal Leverandøren tilrettelegge arbeidet slik at estimatet overholdes.

Leverandøren plikter uten ugrunnet opphold å varsle Oppdragsgiver når han forstår eller burde forstå at det enkelte oppdrag ikke kan gjennomføres innenfor det antall timer eller den pris som er avtalt i henhold til estimatet. Ved unnlatt eller for sen varsling, er Leverandøren forpliktet til for egen regning å gjennomføre oppdraget i henhold til kontrakten.

6.7 Samarbeid med Oppdragsgiver

Leverandøren skal innen rimelig tid gjøre Oppdragsgiver kjent med hva Leverandøren behøver av opplysninger, grunnlagsmateriale og beslutninger for å gjennomføre kontrakten og når dette skal foreligge.

Leverandøren skal uten ugrunnet opphold varsle Oppdragsgiver når det oppstår behov for endringer av kontrakten, videre utredninger eller supplerende undersøkelser.

6.8 Samarbeid med andre

Innenfor kontraktens ramme skal Leverandøren samarbeide med de andre leverandørene og leverandører som Oppdragsgiver har engasjert.

6.9 Lover, forskrifter og offentlige vedtak

Leverandøren skal utføre kontrakten i samsvar med gjeldende lover, forskrifter og enkeltvedtak.

Leverandøren skal i samråd med Oppdragsgiver holde nødvendig kontakt med offentlige myndigheter og bistå med innhenting av nødvendige tillatelser. Fører lov- eller forskriftsendring etter kontraktsinngåelsen til at kontrakten må justeres, skal det anses som en endring etter punkt 8, med mindre Leverandøren ved kontraktsinngåelsen burde ha tatt endringen i betraktning eller unngått virkningen av den.

6.10 Krav til lønns- og arbeidsvilkår - sosial dumping

Leverandøren er ansvarlig for at egne ansatte, ansatte hos underleverandører og innleide har lønns- og arbeidsvilkår i henhold til:

- Forskrift om allmenngjort tariffavtale.
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 8. februar 2008 der denne kommer til anvendelse. På områder som ikke er dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale, skal lønns- og arbeidsvilkårene være i henhold til landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Med lønns- og arbeidsvilkår menes bestemmelser om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen.

Leverandøren plikter på forespørsel å dokumentere lønns- og arbeidsvilkårene for egne arbeidstakere, arbeidstakere hos eventuelle underleverandører og innleide. Opplysningene skal dokumenteres ved blant annet kopi av arbeidsavtale, lønnslipp, timelister og arbeidsgiverens bankutskrift. Dokumentasjonen skal være på personnivå og det skal fremgå hvem den gjelder.

Lønn og annen godtgjørelse til egne ansatte, ansatte hos underleverandører og innleide skal utbetales til konto i bank.

Dersom leverandøren og hans underleverandører ønsker å gjennomsnittsberegne arbeidstiden iht arbeidsmiljøloven § 10-5 for arbeidstakere som utfører kontraktsarbeid, kan leverandøren søke Oppdragsgiver om dette. Samtykke vil kun bli gitt dersom arbeidsgiver dekker reisekostnader og sørger for kost og losji iht forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge av 23.09.16 nr. 1241 § 6.

Ved brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår skal Leverandøren rette forholdet. Der bruddet har skjedd hos en underleverandør, herunder bemanningsselskaper, er rettingsplikten begrenset til krav som er fremmet skriftlig innen tre måneder etter lønnens forfallsdato, både for krav som følger av allmenngjort tariffavtale og landsomfattende tariffavtale. De vilkår og begrensninger som følger av lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. av 4. juni 1993 § 13, skal gjelde i begge disse tilfellene.

Oppdragsgiver har rett til å holde tilbake et beløp tilsvarende ca. to ganger innsparingen for arbeidsgiveren. Tilbakeholdsretten opphører så snart retting etter foregående ledd er dokumentert.

Vesentlig mislighold av lønns- og arbeidsvilkår hos Leverandøren kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving, selv om Leverandøren retter forholdene. Dersom bruddet har skjedd i underleverandørleddet, herunder bemanningselskaper, kan Oppdragsgiver på samme måte kreve at Leverandøren skifter ut underleverandører. Dette skal skje uten omkostninger for Oppdragsgiver.

Alle avtaler Leverandøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten, skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

6.11 Rapporteringsplikt til Sentralskattekontoret for utenlandssaker

Oppdrag gitt til utenlandsk leverandør eller underleverandør, og alle arbeidstakere på slikt oppdrag, skal rapporteres til Sentralskattekontoret for utenlandssaker i henhold til skatteforvaltningsloven § 7-6.

Leverandøren er ansvarlig for at slik rapportering skjer i hele kontraktskjeden. Leverandøren skal på forespørsel dokumentere at rapporteringsplikten er oppfylt ved kopi av innmeldingsskjema eller kvittering fra Altinn.

Eventuelt ansvar for skatter eller avgifter, gebyrer eller tvangsmulkt ilagt Oppdragsgiver som følge av at Leverandøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter dette punktet, er Leverandørens ansvar og skal betales av ham.

6.12 Pliktig medlemskap i StartBANK

Leverandøren skal ved kontraktsinngåelse oppgi StartBANK ID. Det samme gjelder for eventuelle underleverandører. StartBANK medlemskapet skal inkludere SKAV-fullmakt.

6.13 Forsikring

Leverandøren plikter å ha ansvarsforsikring. Forsikringen skal dekke erstatningsansvar innenfor de beløpsgrenser som er avtalt. Dersom beløpsgrenser ikke er avtalt, plikter Leverandøren å tegne ansvarsforsikring som er dekkende i forhold til de skader som kan oppstå med utgangspunkt i kontraktens omfang og art. Forsikringen skal opprettholdes inntil eventuelt ansvar etter punkt 10.1.3 er bortfalt, jfr. punkt 10.1.4.

På anmodning fra Oppdragsgiver skal Leverandøren fremlegge forsikringsbevis for Oppdragsgivers kontroll. Oppdragsgivers kontroll fratras ikke Leverandøren risikoen for at forsikringen er dekkende.

6.14 Internkontroll. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Leverandøren skal følge den til enhver tid gjeldende arbeidsmiljølov med tilhørende forskrifter, Oppdragsgivers SHA-plan og Oppdragsgivers eller koordinators anvisninger.

Leverandøren plikter å ha et internkontrollsystem iht. forskrift om systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter.

Relevante deler av Oppdragsgivers SHA-plan skal innarbeides i, og følges opp gjennom, Leverandørens internkontroll. Innarbeidingen skal skje slik at SHA-planens bestemmelser kan identifiseres.

Med mindre annet er avtalt, skal all kommunikasjon mellom nøkkelpersoner i prosjektet foregå på norsk. Leverandøren skal sørge for at arbeidstakerne han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko, se for øvrig krav i SHA-planen.

Ved brudd på ovennevnte plikter har Oppdragsgiver rett til å stanse arbeidene i den utstrekning Oppdragsgiver anser det nødvendig.

Vesentlig mislighold av ovennevnte plikter kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving. Der slikt mislighold består i stadige brudd på pliktene, kan Oppdragsgiver heve selv om Leverandøren retter forholdene. Oppdragsgiver kan på samme måte kreve at Leverandøren skifter ut underleverandører. Dette skal skje uten omkostninger for oppdragsgiver.

6.15 HMS-kort

Alle arbeidstakere skal, lett synlig, bære gyldig HMS-kort utstedt av Arbeidstilsynet. Ordrebekreftelse, søknadsskjema ol aksepteres ikke som HMS-kort.

Arbeidstakere som ikke har slikt HMS-kort, vil bli bortvist fra eiendommen eller byggeplassen.

6.16 Krav om faglærte håndverkere

Minimum 40% av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, samt anleggsgartnerfaget) skal utføres av arbeidere med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning. I enkeltpersonforetak uten ansatte, gjelder kravet om slik fagopplæring for eier.

Leverandøren skal redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden.

Oppdragsgiver kan stanse arbeidet dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra oppdragsgiver.

6.17 Innsynsrett

Oppdragsgiver, eller den som er bemyndiget av Oppdragsgiver, skal ha rett til innsyn i Leverandørens kvalitets-, internkontroll- (HMS) og miljøstyringssystem og de deler av styringssystemet for øvrig og regnskap, som kan ha betydning for Leverandørens oppfyllelse av kontrakten.

Innsynsretten omfatter revisjon ved intervjuer, inspeksjon, kontroll og dokumentgjennomgåelse. Leverandøren skal vederlagsfritt yte rimelig assistanse ved slikt innsyn. Innsynsretten er begrenset til tre år etter at siste betaling har funnet sted.

Leverandøren skal sikre at Oppdragsgiver har tilsvarende innsynsrett hos Leverandørens direkte og indirekte kontraktsmedhjelpere, med mindre leveransen har en klart underordnet betydning for Leverandørens evne til å oppfylle sine forpliktelser overfor Oppdragsgiver.

6.18 Ytre miljø

6.18.1 Tropisk tømmer og fredet skog

Som følge av at Oppdragsgiver ikke skal ha regnskogmateriale eller materiale fra fredet skog i sine bygg eller på sine byggeplasser, og som følge av manglende pålitelige sertifiseringsordninger for trevirke, skal Leverandøren planlegge og utføre kontraktarbeidet slik at tropisk trevirke ikke blir benyttet eller forefinnes på byggeplass.

Leverandøren kan søke Oppdragsgiver om unntak fra dette. Vedlagt søknaden skal følge dokumentasjon fra pålitelig, uavhengig tredjepart om opprinnelsesland og tresort, samt forsikring om at trevirket ikke kommer fra regnskog eller fredet skog. Oppdragsgiver avgjør etter eget skjønn om unntak skal gis, og gjør særskilt oppmerksom på at unntak ikke kan påregnes.

Aksept av Leverandøren tilbud anses ikke som et meddelt unntak etter denne bestemmelse.

Dersom det på tross av bestemmelsene ovenfor, i kontraktarbeidet eller på byggeplass, finnes eller kan finnes trevirke fra regnskog, fredet skog eller tropisk trevirke som ikke er godkjent av Oppdragsgiver, er dette å anse som en mangel som kan kreves rettet for Leverandørens regning, uavhengig av kostnadene ved slik retting. Oppdragsgiver kan i tillegg kreve dekket sitt tap som følge av mangelen. For øvrig gjelder kontraktens misligholdssanksjoner.

6.18.2 Avfallsforskriften og isolerglassruter

Leverandøren skal dokumentere at den produsent i Norge eller importør til Norge av isolerglass som eventuelt benyttes i forbindelse med utførelsen av kontraktarbeidet, deltar i et retursystem for kasserte PCB-holdige isolerglassruter, jf. avfallsforskriften av 01.06.04 nr. 930 kapittel 14.

Oppdragsgiver kan kreve dagmulkt dersom ovennevnte plikt misligholdes og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Mulkten løper fra fristens utløp til forholdets opphør. Mulkten per hverdag skal utgjøre én promille av kontraktssummen, men ikke mindre enn NOK 1.500. Mulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse. Unnlattelse av å rette forholdet innen fristens utløp anses som vesentlig mislighold og kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving i en periode på 1 måned etter fristens utløp.

6.18.3 Miljøskadelige stoffer og kjemikalier

Dersom det ikke er gjort gjeldende andre bestemmelser for miljø i punkt 21, skal det gjelde at i Statsbyggs bygg eller på Statsbyggs byggeplasser skal det unngås bruk av kjemikalier og produkter som inneholder mer enn 0,1 vektprosent av stoffer som står på

- 1) myndighetenes prioritetsliste for kjemikalier der utslippene skal reduseres vesentlig innen 2020 ("**Prioritetslisten**" – se <https://www.miljostatus.no/prioritetslisten>), eller
- 2) REACH' Kandidatliste ("**Kandidatlisten**" – se <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Kjemikalier/Kandidatlista-i-REACH/>).

Bruk av ovennevnte kjemikalier og produkter forutsetter derfor Oppdragsgivers godkjenning.

Dersom Leverandøren er av den oppfatning at bruk av kjemikalier og produkter som nevnt ovenfor ikke kan unngås, skal Leverandøren i god tid før bruk er aktuelt, redegjøre for type og mengde kjemikalie, produkt og stoff det gjelder, samt årsaken til at bruken er nødvendig, herunder muligheten for bruk av substitutt. Oppdragsgiver kan, etter en nærmere vurdering, godkjenne bruk av den aktuelle kjemikalien eller produktet.

Leverandøren skal føre oversikt over eventuell godkjent bruk av kjemikalier og produkter nevnt i første ledd og skal kvartalsvis rapportere bruken til Oppdragsgiver. Første rapport skal sendes 14 dager etter kontraktsinngåelse.

Oppdragsgiver kan kreve dagmulkt dersom ovennevnte plikter misligholdes og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Mulkten løper fra fristens utløp til forholdets opphør. Mulkten per hverdag skal utgjøre én promille av kontraktssummen, men ikke mindre enn NOK 1.500. Mulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse.

Unnlatelse av å rette forholdet innen fristens utløp anses som vesentlig mislighold og kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving i en periode på 1 måned etter fristens utløp.

For mislighold av ovennevnte plikter der misligholdet ikke kan rettes, påløper en bot på NOK 10.000 per mislighold.

6.18.4 Avfallshåndtering

Leverandøren skal iverksette tiltak for å sikre korrekt håndtering av avfall som oppstår under anleggsperioden i henhold til gjeldende nasjonalt og lokalt regelverk.

Leverandøren skal sørge for kildesortering av byggeavfall. I tillegg skal Leverandøren iverksette tiltak for å minimalisere avfallsmengden som oppstår i byggeperioden.

Dersom ikke annet er avtalt skal Leverandøren:

- sikre en kildesorteringsgrad på minimum 80 % målt i vekt. Dette inkluderer riving.
- sikre at alt farlig avfall og elektronisk avfall (EE-avfall) sorteres ut og leveres til godkjent mottak/returselskap.

Det skal leveres avfallsregnskap til Oppdragsgiver som viser at kravene oppfylles. Er ikke annet avtalt skal regnskapet leveres kvartalsvis, hver 05.01, 05.04, 05.07 og 05.10. Regnskapet skal beskrive forhold som angitt i avfallsforskriften.

Oppdragsgiver kan kreve dagmulkt dersom ovennevnte plikter misligholdes og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver. Mulkten løper fra fristens utløp til forholdets opphør. Mulkten per hverdag skal utgjøre én promille av kontraktssummen, men ikke mindre enn NOK 1.500. Mulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse.

Unnlatelse av å rette feilen innen fristens utløp anses som vesentlig mislighold og kan påberopes av Oppdragsgiver som grunnlag for heving i en periode på 1 måned etter fristens utløp.

For mislighold av ovennevnte plikter der misligholdet ikke kan rettes, påløper en bot på NOK 10.000 per mislighold.

Medfører ikke-oppfyllelse av prosjektets og myndighetenes krav til avfallshåndtering at Oppdragsgiver ilegges tvangsmulkt, jf. avfallsforskriften § 18-6, vil differansen mellom tvangsmulkten og det Leverandøren har betalt i dagmulkt og/eller bot etter denne bestemmelse, bli videreført til Leverandøren.

6.18.5 Pliktig medlemskap i returordning for emballasje

En norsk Leverandør (merverdiavgiftsregistrert i Norge) skal senest ved kontraktsinngåelsen fremlegge dokumentasjon (medlemsbevis fra Grønt Punkt Norge AS eller tilsvarende ordning) for at han er medlem i en miljømessig forsvarlig returordning for sluttbehandling av emballasje eller oppfyller forpliktelsen gjennom tilsvarende egen returordning. Dersom Leverandøren er av den oppfatning at han ikke kommer til å benytte emballasje, skal han senest ved kontraktsinngåelsen sende en skriftlig erklæring til Oppdragsgiver om dette.

6.19 Egenrapportering om seriøsitet

Leverandøren og hans underleverandører, herunder bemanningsforetak, plikter å fylle ut Oppdragsgivers skjema 16-04-M1 Egenrapportering av leverandør, før arbeidet starter opp. Hvis ikke annet er avtalt, skal skjemaet være Oppdragsgiver i hende 1 uke før Leverandørens eller den aktuelle underleverandørens/bemanningsforetakets oppmøte på byggeplass.

6.20 Oppdragsgivers rett til å innhente opplysninger

Oppdragsgiver skal ha fullmakt fra Leverandøren og underleverandør(er) til et ubegrenset antall ganger å innhente opplysninger om de forhold som er angitt i fullmakt til innhenting av opplysninger om skatte- og avgiftsforhold mm. Fullmakten finnes her;

http://www.statsbygg.no/files/publikasjoner/kontraktsdokumenter/Fullmakt_Skatteetaten.pdf

De rettigheter og plikter som fremgår av fullmakten, skal gjelde i 4 år fra signering av fullmakten, og fullmakten skal være generell for Statsbygg.

7 Oppdragets fremdrift

7.1 Fremdriftsplan

Leverandøren skal utføre de enkelte oppdrag i samsvar med de tidsfrister som er avtalt i kontrakten.

Dersom Oppdragsgiver anmoder om det, skal Leverandøren utarbeide en fremdriftsplan for sine arbeider. Planen skal vise hvorledes de avtalte tidsfristene skal overholdes, og skal fortløpende justeres for eventuelle fristforlengelser eller forseringer. Med mindre annet er uttrykkelig avtalt, skal tidsfrister angitt i Leverandørens fremdriftsplan anses som avtalte.

Er frister ikke oppgitt i kontrakten skal Leverandøren påbegynne utførelsen av det enkelte oppdrag uten ugrunnet opphold etter at kontrakt er inngått, og gjennomføre oppdraget med rimelig fremdrift og uten unødvendige avbrudd.

Leverandøren skal uten ugrunnet opphold varsle Oppdragsgiver dersom frister eller rimelig fremdrift ikke kan holdes.

7.2 Ferdigstillelse

Dersom ikke annet er avtalt, skal Leverandøren innen rimelig tid varsle Oppdragsgiver skriftlig ved ferdigstillelse av det enkelte oppdrag. Oppdragsgiver skal innen rimelig tid gi melding om det skal gjennomføres en sluttbefaring. Oppdragsgiver kan be om at bildedokumentasjon vedlegges varsel om ferdigstillelse.

8 Endringer

8.1 Oppdragsgivers rett til å pålegge endring ved regulær endringsordre

Oppdragsgiver kan pålegge Leverandøren endringer.

Endring kan være arbeid i tillegg til eller i stedet for det som er avtalt, reduksjon av arbeidsomfanget eller endring i avtalte frister. Endringen må ligge innenfor Leverandørens fagområde, stå i sammenheng med det kontrakten omfatter, og ikke være urimelig tyngende for ham å utføre.

Pålegg om endring skal være skriftlig. Det skal fremgå av pålegget at det er en endring og hva endringen går ut på.

For regningsarbeid gjelder ikke reglene om endringsordre men reglene i punkt 12.7.

8.2 Irregulær endringsordre

Dersom Leverandøren pålegges oppgaver uten at det skjer ved endringsordre etter punkt 8.1, må Leverandøren gjennomføre pålegget dersom det er innenfor det avtalte i henhold til kontrakt.

Dersom Leverandøren finner at pålegget ligger utenfor det avtalte i henhold til kontrakt, skal han varsle Oppdragsgiver og samtidig beskrive hvorfor.

Leverandøren skal innen rimelig tid varsle Oppdragsgiver dersom han vil påberope seg dette som en endring. Gjør han ikke det, taper han retten til å påberope seg at pålegget innebærer en endring. Dette gjelder ikke dersom Oppdragsgiver måtte forstå at det forelå en endring.

Når Oppdragsgiver mottar varsel etter denne bestemmelsen, skal han innen rimelig tid enten utstede endringsordre eller avslå Leverandørens krav.

Leverandøren plikter å utføre pålegg som ikke kan utsettes uten fare for vesentlig skade for Oppdragsgiver.

8.3 Justering av honorar ved endring

Oppdragsgiver skal godkjenne eventuelle endringer i pris før endringsarbeidet påbegynnes. Dersom ikke annet er avtalt vedrørende regulering av pris ved endringer, skal prisen reguleres på følgende måte:

a) Endring av oppdragets omfang

Ved endring av det enkelte oppdragets omfang skal det gis et forholdsmessig tillegg til eller fradrag i det avtalte honoraret i kontrakten. Dersom Leverandørens pris fastsettes etter avtalte timepriser eller andre enhetspriser, skal disse legges til grunn.

b) Endring av avtalte frister

Ved endring av avtalte frister har Leverandøren krav på å få dekket eventuelle økte merkostnader endringene medfører.

9 Fristforlengelse og forsering

9.1 Fristforlengelse

9.1.1 Oppdragsgivers forhold

Leverandøren har rett til fristforlengelse dersom han blir forsinket som følge av forhold Oppdragsgiver har risikoen for, så som endringer, manglende medvirkning m.v.

9.1.2 Forhold utenfor Leverandørens kontroll

Leverandøren har rett til fristforlengelse dersom han godtgjør at fremdriften hindres av forhold utenfor hans kontroll, blant annet overenskomstbestemmelser, streik, lockout eller offentlige forbud eller påbud som ikke omfattes av punkt 6.9.

Leverandøren har likevel ikke rett til fristforlengelse i den grad han burde ha tatt hindringen i betraktning på kontraktstidspunktet, eller ha unngått eller overvunnet følgene av den.

Skyldes fremdriftsproblemene en underleverandør hos Leverandøren, har Leverandøren bare rett til fristforlengelse dersom også underleverandøren ville hatt rett til fristforlengelse etter regelen i de foregående ledd.

9.1.3 Fristforlengelsens omfang

Fristforlengelsen skal svare til den tid forsinkelsen har vedvart.

Leverandøren skal likevel søke å forebygge og begrense skadevirkningene, samt den tid forsinkelsen har vedvart, på grunn av de fristforlengende forhold.

9.1.4 Justering av pris

Leverandøren har rett til justering av sitt honorar etter punkt 8.3 som følge av fremdriftshindringer som nevnt under punkt 9.1.1, men ikke punkt 9.1.2.

9.1.5 Varsling

Vil Leverandøren kreve fristforlengelse og/eller justering av honorar, skal han varsle Oppdragsgiver uten ugrunnet opphold. I varselet skal det gis en begrunnelse for kravet, og det skal fremgå av dette om Leverandøren krever fristforlengelse og/eller justering av honorar. Leverandøren skal innen rimelig tid spesifisere sitt krav.

Ved unnlatt eller for sen varsling, har Leverandøren ikke krav på fristforlengelse og/eller justering av honorar.

Oppdragsgiver skal ta stilling til Leverandørens begrunnede krav uten ugrunnet opphold. I motsatt fall taper han retten til å påberope seg at forholdet ikke ga grunnlag for Leverandørens krav. Dette gjelder ikke dersom Leverandøren må forstå at kravet om fristforlengelse er grunnløst.

9.2 Oppdragsgivers rett til å pålegge forsering

Leverandøren skal i rimelig utstrekning forsere sine arbeider etter pålegg fra Oppdragsgiver. Dersom Leverandøren mener han ikke makter å forsere det enkelte oppdrag i overensstemmelse med de nye fristene, skal han uten ugrunnet opphold varsle Oppdragsgiver.

Reglene for varsling i punkt 9.1.5 gjelder tilsvarende ved forsering.

Oppdragsgiver skal betale honorar etter punkt 9.1.4 for forseringen med mindre den foretas for å innhente forsinkelse som Leverandøren svarer for.

9.3 Leverandørens rett til å forsere

Avslår Oppdragsgiver et berettiget krav på fristforlengelse etter punktene 9.1.1 eller 9.1.2, har Leverandøren rett til å forsere arbeidet for Oppdragsgivers regning med mindre forseringsutgiftene blir uforholdsmessig store.

Før enhver forsering påbegynnes, skal Oppdragsgiver varsles skriftlig, med angivelse av hva forseringen antas å koste.

9.4 Oppdragsgivers rett til fristforlengelse

Oppdragsgiver har rett til fristforlengelse dersom han godtgjør at leveringen av hans ytelser hindres av slike forhold utenfor hans kontroll som er nevnt under punkt 9.1.2.

10 Mislighold

10.1 Mangel

Det foreligger en mangel dersom kontrakstarbeidet ved ferdigstillelse avviker fra det som er avtalt, og dette skyldes forhold som Leverandøren svarer for.

Som mangel regnes også skade på kontraktsarbeidet som oppstår etter ferdigstillelse, og som er nærliggende og påregnelig følge av den opprinnelige mangelen.

10.1.1 Retting

Oppdragsgiver kan kreve at Leverandøren retter mangler for egen regning og risiko, dersom dette kan skje uten å forvolde Leverandøren urimelig kostnad og ulempe.

Leverandøren kan kreve å få foreta retting når Oppdragsgiver ikke har særlig grunn til å motsette seg dette.

Rettingen skal foretas innen en rimelig frist satt av Oppdragsgiver. Dersom retting ikke er foretatt innen fristen, kan Oppdragsgiver kreve at Leverandøren betaler de nødvendige kostnader til retting utført av en annen leverandør.

10.1.2 Prisavslag

Består mangelen i at en del av oppdraget ikke er utført, og denne ikke blir rettet i henhold til punkt 10.1.1, kan Oppdragsgiver kreve et forholdsmessig prisavslag.

I stedet for prisavslag kan Oppdragsgiver heve kontrakten i henhold til punkt 14 dersom formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet som følge av mangelen.

10.1.3 Erstatning

Oppdragsgiver kan kreve erstatning for direkte tap som følge av mangelen. Dersom Leverandøren, eller noen han svarer for, har utvist grov uaktsomhet eller forsett, kan Oppdragsgiver kreve erstatning også for indirekte tap.

Erstatningen er begrenset til et beløp som tilsvarer total kontraktssum eller estimert totalt honorar, eksklusiv merverdiavgift. Denne begrensingen gjelder ikke dersom Leverandøren eller noen Leverandøren svarer for har utvist grov uaktsomhet eller forsett.

Oppdragsgiver skal søke å forebygge og begrense skadevirkningene av Leverandørens feil.

Kan deler av feilen henføres til Oppdragsgivers forhold, eller har han ved uaktsomhet medvirket til det økonomiske tapet, reduseres Leverandørens ansvar forholdsmessig.

10.1.4 Oppdragsgivers reklamasjonsfrist

Oppdragsgiver må innen rimelig tid påberope seg mangel som han blir kjent med under utførelsen av det enkelte oppdrag, eller ved ferdigstilling i henhold til punkt 7.2. Gjør han ikke det, taper han retten til å påberope seg mangelen. Etter at det enkelte oppdrag er avsluttet, kan Oppdragsgiver bare påberope seg mangler som reklameres innen rimelig tid etter at han har oppdaget eller burde ha oppdaget den.

Med mindre annet er avtalt, kan reklamasjon ved arbeid på ting ikke fremsettes senere enn 2 år etter at det enkelte oppdrag er avsluttet. Dersom resultatet av tjenesten er ment å vare vesentlig lenger enn 2 år, samt ved arbeid på fast eiendom, er reklamasjonsfristen 5 år.

Reklamasjonsfristene gjelder ikke dersom mangelen skyldes forsett eller grov uaktsomhet hos Leverandøren eller noen han svarer for.

10.2 Forsinkelse

Det foreligger forsinkelse dersom et oppdrag ikke er utført innen avtalte frister, jfr. punkt 7, med de justeringer som følger av punkt 9.

10.2.1 Dagmulkt og erstatning

Ved forsinkelse begynner dagmulkt å løpe automatisk. Leverandøren skal betale dagmulkt etter de satser som er angitt i kontrakten. Dersom annet ikke er avtalt, er dagmulkten 1,5 ‰ av total kontraktssum eller antatt totalt honorar for det enkelte oppdrag, eksklusiv merverdiavgift, minimum kr 1.000,- pr. hverdag.

Med hverdag menes alle dager unntatt helligdager og offentlige høytidsdager.

Dagmulkt slutter å løpe når det som skal utføres innen tidsfristen er utført. Leverandørens samlede dagmulktansvar er begrenset til 15 % av total kontraktssum eller antatt totalt honorar.

Ansvarsbegrensningen gjelder ikke dersom forsinkelsen har sin årsak i forsett eller grov uaktsomhet hos Leverandøren eller noen Leverandøren svarer for.

Hvis bare en del av den avtalte ytelsen er forsinket, kan Leverandøren kreve en nedsettelse av dagmulkten som står i forhold til Oppdragsgivers mulighet til å nyttiggjøre seg den del av ytelsen som er levert.

Når forsinkelsen har vart så lenge at maksimal dagmulktbeløp er nådd, foreligger det vesentlig kontraktsbrudd.

Valg av dagmulkt skal ikke være til hinder for at Oppdragsgiver i tillegg krever erstatning for å få dekket tap som viser seg å bli større enn det som dekkes av dagmulkten. Betalt dagmulkt skal gå til fradrag i erstatningen i den utstrekning den gjelder samme forhold.

Erstatningen er begrenset til et beløp som tilsvarer total kontraktssum eller antatt totalt honorar, eksklusive merverdiavgift. Denne begrensingen gjelder ikke dersom Leverandøren eller noen Leverandøren svarer for har utvist grov uaktsomhet eller forsett.

Oppdragsgiver skal søke å forebygge og begrense skadevirkningene av Leverandørens forsinkelse.

10.2.2 Oppdragsgivers varslingsplikt

Vil Oppdragsgiver kreve erstatning eller dagmulkt, skal han varsle Leverandøren innen rimelig tid etter at han ble klar over grunnlaget for å reise kravet. Gjør han ikke det, tapes kravet.

11 Oppdragsgivers medvirkning

11.1 Alminnelige krav til medvirkning

Oppdragsgiver skal medvirke til Leverandørens gjennomføring av oppdraget. Medvirkningen skal skje i overensstemmelse med det som er avtalt og for øvrig slik lojal opptreden tilsier, herunder skal Oppdragsgiver bidra med eventuelt grunnlagsmateriale som er i hans besittelse, og fatte de beslutninger som er nødvendige for gjennomføringen av kontrakten.

Medvirkningen skal være tilpasset den avtalte fremdriften for kontrakten.

11.2 Opplysningsplikt

Oppdragsgiver skal opplyse Leverandøren om forhold som han bør forstå er av betydning for gjennomføringen av kontrakten.

11.3 Engasjement og utskifting av sideleverandører

Oppdragsgiver har rett til å engasjere og skifte ut oppdragsgivers sideleverandører.

Ved engasjement og utskifting av sideleverandører skal Leverandøren varsles.

11.4 Identifikasjon

Oppdragsgiver svarer for sine ansatte og andre medhjelpere som han benytter for å gjennomføre sine oppgaver etter kontrakten.

12 Pris og betaling

12.1 Pris

Dersom annet ikke er avtalt i avtaledokumentet skal det enkelte oppdrag honoreres etter medgått tid eks mva.

12.2 Regulering av prisen

Prisen er ikke gjenstand for regulering med mindre annet er avtalt.

12.3 Utgifter og reiser

Prisen inkluderer Leverandørens nødvendige utgifter, herunder parkering, bompasseringer og verktøy o.l. i forbindelse med kontrakten. Tilsvarende gjelder Leverandørens utgifter til deltakelse på møter og befaringer som er nødvendige for å gjennomføre kontrakten, med mindre annet er avtalt.

Leverandørens utgifter og reisetid for lokale reiser er inkludert i prisen. Som «lokale reiser» regnes reiser mellom Leverandørens kontorsted/hjemsted og utførelsessted. Utgifter i forbindelse med særskilte reiser, pålagt eller forhåndsavtalt med Oppdragsgiver, skal statens reiseregulativ legges til grunn. Reisetid for særskilte reiser godtgjøres etter halvparten av avtalt timesats, begrenset til 8 timer pr. døgn.

12.4 Fakturering

Leverandørens fakturaer skal spesifiseres og dokumenteres slik at de kan kontrolleres av Oppdragsgiver. Dersom det enkelte oppdrag honoreres etter medgått tid, skal timelister vedlegges fakturaen. Alle fakturaer skal være påført bestillings-/rekvisisjonsnummer, eventuelt andre referanser som Oppdragsgiver krever, og klart angi hva beløpet gjelder. Utlegg og honorar for endringer skal angis særskilt. Oppdragsgiver kan kreve nødvendig dokumentasjon for kontroll av oppgavene.

Faktura og kreditnota skal sendes elektronisk til Statsbygg i samsvar med standarden Elektronisk handelsformat (EHF), i henhold til krav fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Faktura og kreditnota skal formidles via aksesspunkt i meldingsformidlerinfrastrukturen som forvaltes av DIFI. Se <http://www.statsbygg.no/Om-Statsbygg/Faktura/> for mer informasjon.

12.5 Utenlandske leverandører, import og merverdiavgift mv

Håndverkertjenester er å anses som stedbundne tjenester i merverdiavgiftslovens forstand. Utenlandsk leverandør er forpliktet til å registrere seg for merverdiavgift i Norge (Merverdiavgiftsregisteret) rett etter kontraktsinngåelse for å kunne sende faktura i hht. norske krav. Norsk merverdiavgift skal faktureres sammen med hovedkravet, og ikke i egen faktura. Milepælfaktura som etter avtalen eventuelt skal faktureres før selve arbeidet starter, skal også inkludere merverdiavgift.

12.6 Betaling ved fastpris

Dersom ikke annet er avtalt, forfaller ikke krav på betaling før det enkelte oppdraget er ferdigstilt.

Er det avtalt avdragsvis betaling kan Leverandøren kreve betaling etter hvert som arbeidet utføres. Avdrag kan kreves på grunnlag av det som er utført i løpet av en kalendermåned. Betaling skjer på grunnlag av de spesifiserte oppgavene som sendes etter punkt 12.4.

Betaling av avdrag innebærer ingen godkjennelse av grunnlaget for vedkommende faktura.

12.7 Betaling etter medgått tid (regningsarbeid)

Regningsarbeid skal drives rasjonelt og forsvarlig.

Timepris for regningsarbeid skal fastsettes i kontrakten. Er timepris ikke avtalt, skal gjengs pris for denne type tjeneste legges til grunn.

Leverandøren skal på forespørsel fra Oppdragsgiver gi et skriftlig estimat over honorar, utlegg og utgifter. Han skal uten ugrunnet opphold varsle Oppdragsgiver hvis det er grunn til å anta at estimatet vil bli vesentlig overskredet. Oppdragsgiver skal uten ugrunnet opphold ta stilling til varselet. Overskridelser som ikke er varslet til oppdragsgiver, gir ikke grunnlag for krav for økt honorar.

Dersom ikke annet er avtalt, kan Leverandøren kreve fortløpende betaling for det regningsarbeidet som er utført i løpet av en kalendermåned. Betaling skjer på grunnlag av de spesifiserte fakturaoppgavene som sendes etter punkt 12.4.

Dersom Oppdragsgiver mener at de spesifiserte fakturaoppgavene ikke stemmer med det som faktisk er utført, må han sende skriftlig varsel til Leverandøren innen 30 dager etter at han mottok dem. Varsler ikke Oppdragsgiver innen fristen, legges fakturaoppgavene til grunn for oppgjøret. Dette gjelder ikke dersom oppgavene er uriktige som følge av grov uaktsomhet hos Leverandøren, eller dersom Oppdragsgiver ikke forstod eller burde forstå at de spesifiserte fakturaoppgavene ikke stemmer med det som faktisk er utført.

Oppdragsgiver er ikke avskåret fra senere å påberope seg at de totale kostnadene ved regningsarbeidet er blitt unødvendig høye på grunn av urasjonell drift eller annet uforsvarlig forhold.

Utgifter Leverandøren har hatt kan bare kreves refundert dersom det er avtalt i kontrakten.

12.8 Betalingsfrist

Oppdragsgiver skal betale innen 30 dager etter mottatt faktura. Betaling innebærer ingen godkjenning av arbeidet.

12.9 Oppdragsgivers tilbakeholdsrett

Oppdragsgiver kan holde tilbake så mye av betalingen at han har tilstrekkelig sikkerhet til dekning av et spesifisert og begrunnet krav.

Er et erstatningskrav omtvistet, kan tilbakeholdsrett eller motregning ikke finne sted dersom Leverandøren stiller betryggende sikkerhet i form av en selvskyldnerkausjon fra bank eller annen finansinstitusjon. Som betryggende sikkerhet regnes også erklæring fra forsikringselskap om at den påståtte skade er dekket av forsikringen.

For øvrig plikter Oppdragsgiver å betale uomtvistede krav innen de avtalte tidsfrister.

12.10 Slutfaktura og sluttoppgjør

Leverandøren skal sende slutfaktura innen rimelig tid og senest 3 måneder etter at det enkelte oppdrag er avsluttet. Slutfakturaen skal omfatte alle Leverandørens krav. Krav som ikke er medtatt i sluttoppgjøret kan ikke fremsettes senere. Leverandøren kan likevel ta spesifisert forbehold om senere endring av sluttsummen dersom grunnlaget for beregningen av kravet ikke har foreligget i tide.

Oppdragsgiver skal betale innen 30 dager etter mottatt faktura.

12.11 Betalingsmislighold

Ved forsinket betaling kan Leverandøren kreve forsinkelsesrente i henhold til lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

13 Avbestilling og oppsigelse

Oppdragsgiver kan avbestille hele eller deler av det enkelte oppdrag. Avbestillingen skal skje skriftlig og snarest mulig etter at beslutning om dette er tatt. Leverandøren har krav på betaling for den delen av oppdraget som er utført og for dokumenterte faktiske kostnader som følge av avbestillingen. Erstatning for tapt fortjeneste betales ikke.

Leverandøren plikter å begrense sitt tap som følge av avbestillingen.

Resultatet av det arbeidet Oppdragsgiver har betalt for, tilfaller Oppdragsgiver.

Oppdragsgiver kan si opp kontrakten uten å betale erstatning i de tilfeller som er nevnt i forskrift om offentlige anskaffelser § 28-3.

14 Heving

En part har rett til å heve kontrakten dersom den annen part vesentlig misligholder sine kontraktsforpliktelser, eller det er klart at slikt mislighold vil inntre. Flere brudd på kontraktsforpliktelsene kan samlet sett utgjøre et vesentlig mislighold. Før heving skjer skal det gis skriftlig varsel og en rimelig frist til å rette forholdet.

Oppdragsgiver kan heve kontrakten dersom Leverandøren går konkurs eller blir insolvent.

Istedenfor prisavslag kan Oppdragsgiver heve kontrakten dersom formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet som følge av mangelen. Leverandøren har i disse tilfeller ikke rett til betaling, men har rett til å få tilbake levert materiale m.m. i den grad det er mulig uten ulempe av betydning eller kostnad for Oppdragsgiver. For det som ikke kan leveres tilbake, kan Leverandøren kreve rimelig vederlag inntil den verdi dette har for Oppdragsgiver.

Ved heving på grunn av annet mislighold enn nevnt i 3. ledd, har Leverandøren krav på honorar for den delen av kontrakten som er utført på hevingstidspunktet. Resultatet av det arbeidet Oppdragsgiver har betalt for, tilfaller Oppdragsgiver.

Den part som hever kan kreve erstatning for tap han påføres som følge av misligholdet. Betalt dagmulkt skal gå til fradrag i erstatningen i den utstrekning det gjelder samme forhold. Erstatningen er begrenset til et beløp som tilsvarer total kontraktssum eller antatt totalt honorar, eksklusive merverdiavgift. Denne

begrensingen gjelder ikke dersom parten eller noen parten svarer for har utvist grov uaktsomhet eller forsett.

15 Misligholdt kontraktsforpliktelse - konsekvens for senere konkurranser

Brudd på Leverandørens plikter i denne kontrakten vil kunne bli nedtegnet og få betydning i senere konkurranser, enten i kvalifikasjons- eller tildelingsomgangen.

16 Reklame og media

16.1 Reklame

Dersom leverandøren eller dennes underleverandører for reklameformål eller på annen måte ønsker å gi offentligheten informasjon om oppdraget, utover å oppgi oppdraget som generell referanse, skal dette forelegges og godkjennes av Oppdragsgiver på forhånd.

Det er ikke tillatt til å drive reklame eller PR for eget firma på Oppdragsgivers eiendom, byggeplass eller på byggeplasskilt.

16.2 Kontakt med media

All kontakt med media skal håndteres av Oppdragsgiver.

17 Tvister

Enhver tvist mellom partene om kontraktsforholdet som ikke løses i minnelighet avgjøres ved ordinær rettergang. Verneting er Oslo tingrett. Ved løsning av tvister skal norsk rett legges til grunn.

DEL II

SPESIELLE KONTRAKTSVILKÅR

For det tilfelle at Oppdragsgiver har unnlatt å velge ett av flere alternative formuleringer i de spesielle kontraktsbestemmelser, gjelder alternativ 1.

18 Etisk handel

- Alternativ 1: Leverandøren skal respektere grunnleggende krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Varer og materialer, som leveres til byggherren, skal være fremstilt under forhold som er forenlige med kravene angitt nedenfor. Kravene bygger på sentrale FN-konvensjoner, ILO-konvensjoner og nasjonal arbeidslovgivning på produksjonsstedet.

Dersom leverandøren bruker underleverandører for å oppfylle kontrakten, plikter leverandøren å videreføre og bidra til etterlevelse av kravene hos sine underleverandører.

18.1 Forbud mot barnarbeid i strid med nasjonal og internasjonal lovgivning (ILOs kjernekonvensjoner 138 og 182)

- Barn under 15 år (14 eller 16 år i visse land) skal ikke utføre noen typer arbeid som er til hindring eller skade for deres utdanning og/eller utvikling.
- Barn under 18 år skal ikke arbeide nattsift, eller utføre noen typer arbeid som vil sette deres sikkerhet, fysiske og/eller mentale helse i fare.
- Barn har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid.

18.2 Forbud mot tvangsarbeid (ILOs kjernekonvensjoner 29 og 105)

- Tvangsarbeid eller ufrivillig arbeid skal ikke forekomme i noen form for, herunder også som et middel for opplæring, straff eller for å fremme disiplin.
- Arbeidstakere skal ikke måtte levere depositum eller identifikasjonspapirer til arbeidsgiver.
- Arbeidstakere er fri til å avslutte arbeidsforholdet etter en rimelig oppsigelsestid.

18.3 Forbud mot diskriminering (ILOs kjernekonvensjoner 100 og 111)

- Arbeidstakere skal ikke forskjellsbehandles på grunnlag av kjønn, rase, hudfarge, religion, politisk oppfatning, nasjonal opprinnelse, sosial status, fagforeningsarbeid eller personlige forhold, i arbeidssituasjoner eller i tilgang til arbeid.
- Lønnen skal være lik for likt arbeid, uavhengig av kjønn.

18.4 Forbud mot manglende respekt for fagorganisering og kollektive forhandlinger (ILOs kjernekonvensjoner 87 og 98)

- Arbeidstakere og arbeidsgivere har rett til å danne, eller slutte seg til de organisasjoner de selv måtte ønske, og til å drive kollektive forhandlinger og dele innholdet.
- All aktivitet i forhold til denne organiseringen skal skje helt uten represalier eller andre former for forulemping for deltakerne.
- Arbeidsgiver må på ingen måte hindre arenaer for møter og kollektive forhandlinger.
- Der organisasjonsfriheten og retten til kollektive lønnsforhandlinger er begrenset ved nasjonal lov, skal arbeidsgiver legge til rette for, og ikke hindre, parallelle mekanismer til fri og uavhengige organisering og forhandling.

18.5 Leverandøren plikter å påse at produksjon av ytelser regulert til denne kontrakten skjer i henhold til produksjonslands nasjonale lovgivning:

Nasjonal lovgivning der produksjon finner sted skal etterleves. Av særlig relevante forhold fremheves 1) lønns- og arbeidstidsbestemmelser; 2) helse, miljø og sikkerhet; 3) regulære ansettelsesforhold, inklusive arbeidskontrakter; samt 4) lovfestede forsikringer og sosiale ordninger.

18.6 Oppfølging

Leverandøren er forpliktet til å etterleve punkt 18.1 til 18.5 i egen virksomhet og i leverandørkjeden. På oppfordring fra byggherren skal dette dokumenteres ved:

- Egenrapportering og/eller
- Oppfølgingssamtaler og/eller
- En uavhengig parts kontroll av arbeidsforholdene¹ og / eller
- 3.-partssertifisering som SA8000 eller tilsvarende

Leverandøren har bevisbyrden for at de varer og materialer som leveres ikke innebærer et brudd på punkt 18.1 til 18.5 ovenfor.

Ved mislighold av ovennevnte forpliktelser kan byggherren kreve at leverandøren retter de påpekte manglene innen en rimelig frist fastsatt av byggherren. Rettelsene skal dokumenteres skriftlig og på den måten byggherren bestemmer. Dersom bruddet har skjedd hos underleverandør, kan byggherren kreve at leverandøren skifter ut underleverandøren. Dette skal skje uten kostnad for byggherren.

Dersom leverandøren blir klar over forhold i strid med kontrakten, skal leverandøren rapportere dette til byggherren uten ugrunnet opphold.

Manglende utbedring er å anse som et vesentlig mislighold av ovennevnte plikter og kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving.

Alternativ 2: Det gjelder ikke spesielle etiske regler for denne kontrakt.

19 Krav om utførelse av bestemte kritiske oppgaver

Oppdragsgiver krever at følgende bestemte kritiske oppgaver kun skal utføres av fagarbeidere:

.....
.....
.....

20 Lærlingeklausul

20.1 Plikt til bruk av lærling

---

¹ Oppdragsgiver, eller den oppdragsgiver bemyndiger, har rett til å gjennomføre annonserte eller uannonserte kontroller hos en eller flere aktører i leverandørkjeden i kontraktperioden. I tilfelle kontroll, plikter leverandør å oppgi navn og kontaktopplysninger på underleverandør(er). Kontaktopplysninger behandles konfidensielt.

- Alternativ 1:
Det er et krav at lærlinger skal delta i utførelsen av kontraktarbeidet. Kravet kan oppfylles av leverandøren eller en eller flere av hans underleverandører.

Arbeidstidene utført av en eller flere lærlinger, jf opplæringslova § 4-1, skal utgjøre minimum 5 % av arbeidede timer i utførende fag (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, elektrofag, samt anleggsgartnerfaget) per år for rammeavtaler og for hele oppdraget ved enkeltkontrakter.

Utenlandske leverandører kan oppfylle lærlingekravet ved å benytte lærlinger som er tilknyttet offentlig godkjent lærlingeordning i Norge eller tilsvarende ordning i opprinnelseslandet. Dersom opprinnelseslandet ikke har en lærlingordning, kan kravet oppfylles ved å benytte praksiselev fra en opplæringsordning i opprinnelseslandet.

Leverandøren skal ved oppstart, og på anmodning under gjennomføringen av kontraktarbeidet, sannsynliggjøre at kravene vil bli oppfylt. Hvis ikke annet er avtalt, skal leverandøren innen to uker etter kontraktsinngåelse levere en bemanningsplan hvor det synliggjøres hvor og når han planlegger å bruke lærlinger, samt navn og kontakinformasjon til denne/disse. Oppdragsgiver skal varsles om eventuelle avvik fra planen. Hvert år, første gant ett år etter kontraktsperiodens starttidspunkt skal det fremlegges oversikt over antall lærlingetimer. Timelister skal fremlegges på anmodning.

Dersom arbeidene ikke er egnet for bruk av lærlinger ut fra arbeidets art og helse, miljø og sikkerhet, kan oppdragsgiver tillate at prosentkravene ovenfor fravikes. Leverandøren anses dessuten å ha oppfylt krav om bruk av lærling dersom ett av unntakene i forskrift om plikt til bruk av lærling i offentlige kontrakter av 17.12.2016 § 9 kommer til anvendelse.

20.2 Sanksjoner

Oppdragsgiver kan holde tilbake inntil 5 promille av kvart kontraktssum dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra Oppdragsgiver.

Dersom kravet om 5%, jfr. punkt 20.1 andre ledd, ikke nås et år, ilegges en bot på 5 promille av kvart kontraktssum ved rammeavtale, og hele kontraktssummen ved enkeltkontrakter. Boten reduseres forholdsmessig dersom arbeidstidene utført av lærlinger utgjør 4% eller mer av arbeidstidene det aktuelle året. Boten skal betales i tillegg til eventuell annen erstatning som følge av brudd på kontrakt mv.

- Alternativ 2:
Det gjelder ingen lærlingeklausul for denne kontrakt.

21 Eiendomsavdelingens generelle og spesielle bestemmelser for miljø

- Alternativ 1: Eiendomsavdelingens bestemmelser for miljø skal ikke gjelde for denne kontrakten.
- Alternativ 2: Eiendomsavdelingens bestemmelser for miljø skal gjelde for denne kontrakten. Bestemmelsene er lagt ved.

22 Ytterligere avvik fra generelle kontraktsvilkår

.....

.....

.....

.....